

ՔՐԻՍՏՈՍԻԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹԱՆՈՒԹՅԱՆ

Պուշկարիոյ համար
սարեկա՛յ 12 ձր
վիզաւա՛յ 6 "

Ստանդարտի համար
Տարեկան 3 ռ.
վիզաւաւայ 1.50 "

Ստանդարտի համար
Տարեկան 3 ռ.
վիզաւաւայ 1.50 "

Վառակի համար ձեռք 10 սանթիմ

ՇԱՐՋՈՒՄ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿՐ ՀՐԱՏԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԶՈՐԵՔԵԱՐՔԻ ԵՒ ՇԱՐՋՈՒՄ

Նախկին Կրթական
Կոմիտեի Կառավարման
Կոմիտեի

Редакция на вестник
«Шаржумъ»
Варна
Redaction du journal
«Charjoun»
Varna
(Bulgarie)

Ստանդարտի համար
ձեռք
(20 ԱՄ.Թ.ԻՄ)

Պուշկարիոյ համար
ձեռք
= 15 ԱՄ.Թ.ԻՄ =

Գրութիւնքի և չեկ տրուիր

«ՇԱՐՋՈՒՄ»-Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՐՈՒՈՂԸ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ ՊԵՏԻ Է ԿԱՆՆԻԿ ՎՃԱՐԷ

ԿՈՒԼԱՍ

Յաճախ կերթամ առտուն կա-
նուխ քաղաքը ,
Մենաւորիկ կանաչ ճամբէն պուրա-
կին ,
Որ ցողաթուրով սերեւեւերը դէպ եր
կին ,
Կը խնկարկեն բոյր մը իբրև ալէլու :

Ու հոն քանի կոխեմ դալար
մարմանդին ,
Քանի ըմպեմ բո՛յրը ծաղկին առ-
տուան ,
Ունկըն դընեմ ալեկաներուն , որ
լըւան
Մովին ալի՛ր՝ մրմնջելով քիչ մ'ան-
դին :

Քանի դիտեմ ճառագայթը ծիրա-
նի ,
Զոր կը սփռէ առտուան գաղջ ա-
րեգակ ,
Կուզե՛մ երգել թռչնոյն հետը սի-
րերգակ ,
Որ կը կարգայ փառքը վարդին գե-
ղանի՛ :

Բայց կը յիշեմ որ հայ վարդեր
ցողունին
Վրայ չորցան և ո՛չ եւր ցող ունին .
Հալուն դաշտը մընաց խոպան , ան-
խընամ :

Եւ կը խորհիմ հայրենիքիս փըլա-
տակ ,
Ու ժամերով՝ տրտում տըխուր հոն
միտակ՝
Ես ծառերուն սասափունին հետ
կուլամ :

ՎԵՏԱ

ՈՒՐԱՆ ԵՆԲ

Սրտի անհուն ուրախութեամբ
կարող ենք մեր ընթերցողներին
հաղորդել որ Գաղափարական
մէջ սկսել է մի եռանդուն գոր-
ծունէութիւն :
Երկրից մեզ հասած տեղեկու-
թիւնները , յեղափոխական գոր-
ծի յառաջդիմելու տեսակետից ,
բաւական սքեւորիչ են :
Երկիր , երկիր՝ են մտնում լաւ ,
գնահատելի , անձնադո՛ւս եւ բա-
ւական փորձված անձեր : Չեւն-

հաս մարմինները ամեն ճիգ թա-
փում են բաւարարութիւն տալ
երկրի պահանջներին , կարելի
եղած չափով ի հարկէ :
Դիմագրելու , կուսուլու շաւ տը-
րամագրութիւն ունի ժողովուրդը
և ժողովուրդի այս տրամագրու-
թիւնը նպաստաւոր կերպով գոր-
ծածելու համար մարդիկ են մըտ
նում ժողովուրդի մէջ :
Հիմա աւելի կարող ենք շեշ-
տել որ Գաղափարականները եր-
բէք ժամանակ չը վատնեն այն-
պիսի խնդիրներ ի համար , ո-
րոնք ստեղծվում են անգործ
մարդկանց ճիգերով իրենց ան-
կումը սքողելու համար :
Յանկանում ենք որ Գաղափար-
ցութիւնը իր ճիգերը կրկնա-
պատկի , եռապատկի , և շուտ
հասցնի մեզ այն օրը , ուր յեղա-
փոխական կայք ունեցող ամեն
մի հայ անհատ բոցավառվի և
գնայ այնտեղ , ուր անհատների
մահից և արիւնից սղգութեան
կեանք է ստեղծվում :

ՎԱՐՊՈ

ԱՒՍՏԻՍԻԱՆ ՌՈՒՍԵԱ ԵՒ ՊԱՒՔԱՆՆԵՐԸ

(«Խորհրդէն հասարակական
Սեպտեմբր 1902»-ի Անգլիա-
կան հանդիպում)
Կարեւոր գէպերը՝ որ կը պատ-
րաստուին տեղի ունենալ հարու-
արեւելեան Եւրոպայի մէջ ,
սկսած են իրենց նշանները ցոյց
տալ :
Խաղաղութիւնը վրդովել չեն
սպաւնար ոչ տառապանքէ համ-
բերութիւնը հասած Մակեդոնա-
ցի ժողովուրդը , ոչ քանի մը խան
գավառ հայրենասէր հրոսախմբե-
րը , որոնք Պուշկարիայէն Մակե-
դոնիա կանցնին : Աստուք չէ որ
պիտի բռնկցնեն վառուր պա-
հետքը : Խորքիային վտանգ չի
ուպանար անոր լուծին տակ տան
ճողը ընդունակ Մակեդոնացին :
Պաշտօնական ժողովուրդներու
կենսական շահերուն վտանգ չի
սպաւնար թուրքի բունութեան
պատահական զօրացումէն : Պաշ-

քանեան ժողովուրդներուն և եւ-
րոպական հաւասարակշռութեան
սպաւնացող վտանգը կուգայ եր-
կու մեծ պետութեանց եսասիրու-
թեանէն և երրորդի մը անտարբե-
րութեանէն :
Աշխարհը շատ անդամ առիթ
ունեցաւ լսելու 1897ին Ռուսիոյ
և Աւստրիոյ միջեւ կայացած հա-
մաձայնութեան մը մասին՝ պալ-
քաններու մէջ «սոցալոգիան»
պահելու վերաբերմամբ : Բեթերո
պուրկի և Վիէնայի թերթերը
այդ գէպը բոլորովին խաղա-
ղափրական ներկայացուցին :
Բայց գործնական պէտքատր նը-
պատակն է պահպանել թերթական
յոռի վարչութիւնը , որպէսզի
այդ յոռի վարչութեան տան-
ջուղ ժողովուրդներուն դժգո-
հութիւնը աւելի սաստկանայ :
Ինչո՞ւ այդ պէտք :

Անկասկած է որ թերթական յո-
ռի վարչութեան վերջը դնելու
միջոցներ կան , առանց Եւրոպա-
յի խաղաղութեան փլուզումը հա-
ցնելու : Եթէ Ռուսիան և Աւստ-
րիան անկեղծօրէն փափագէին որ
ճշմարտութիւնը թաքուցուի պալ-
քաններու մէջ , անոնք պիտի
ստանային և միւս պետութեանց
անկեղծ աջակցութիւնը : Սուլ-
թան Համիտը մտքէն տնգամ չը
պիտի անցնէր զի մտադրելու միա-
ցած Եւրոպային : Մակեդոնիոյ
փրճակը պիտի բարւոքօրէն ա-
ռանց մէկու մը վտանգ սպաւ-
նալու : Մակայն Ռուսիա և Աւստ-
րիա կուզեն Սոցալոգիան պահ-
պանել , անոնք կը հակառակին ո
և է փոփոխութիւն մը մտցնել ի-
րելու ներկայ կայութեան մէջ՝
Եւրոպայի և աշխարհի ընդհանուր
չափերէն բոլորովին տարբեր
պատճառներէ դրդուած :
Եւ այդ կընեն նկատումներով ,
որոնք աւ սլո՛ժ բացարձակօրէն
յայտարարել չեն համարձակեր :
Անոնց համաձայնութիւնը Սոցա-
լոգիան պահպանելու համար
չէ . իրողութիւնը ան է որ այդ
համաձայնութիւնը իր մէջ կը
պարունակէ պալքանները բաժ-
նելու , իրենց մէջ , ծրագրին

մանրամասնութիւնները , որոնց
համաձայն Ռուսիան պիտի ստա-
նայ Պուշկարիան , Թրակիան և
Պոլիսը , իսկ Աւստրիան Մակե-
դոնիա , Սրբիա , Գոսովան և Աե-
լանիքը :

ՀԱՅ ՈՐԲԵՐԸ ՕՏԱՐ ՎԱՐՔԱՐԱՆԱՑ ՄԷՉ

Արդէն քանի տարիներէ ի վեր գը-
րուելով լրագրաց մէջ , այս մասին
արդար բողոքներ լսուցանելու կը
լսուին . ազգը բմբուկեց բոլոր ե-
ղած ազգու բողոքներու կարեւորու-
թիւնը :
Անցեալ 1896ի դէպքերու ժամա-
նակ , ամեն ուրեք ազգը յանկարծա-
կան շուարումի մասնուած էր , այդ
միջոցներուն առիթէն օգտուելով ,
կարգ մը բողոքական և պապական
միսիօնարներ և անտարանական ըն-
կերութիւններ , ամեն տեղ տարած-
ուեցան հայոց որբերը իրենց խը-
նամոց և կըրթութեանց յանձնուելու
համար . ոմանք ազգին դիմացին և
ոմանք ոչ . այլ և այլ համոզելի խօս-
քերով և մարդասիրական զգաց-
մունք ցոյց տալով յաջողեցան հա-
զարաւոր հայ որբուկներ խելի հայոց
ազգին ձեռքէն : Այդ միջոցին Պոլիս
ալ , կոտորածի ստեն , կոպաններ իմ
քրոջս որդին պատանի հասակի մէջ .
մայրը՝ որու ամուսին վաղուց մե-
ռած է , ու երկու տղայ ու մէկ աղ-
ջիկ պաւակաւ երկար տարիներ իր
գեթաղութիւնը քարչ էր տուած .
երբ կը տեսնէ իր թեւ ու թիկունք
եղած զաւակը զո՛հ գնաց բարբարո-
սութեան , երկու զաւակով յուսա-
հատ ու շուարեալ միջոցին վրայ կը
հասնին գերման անտարանական ըն-
կերութեան միսիօնարները և հայ
բողոքական պատուելի մը առաջնոր-
դութեամբ կը յաջողին այլ և այլ
թաղերէ քանի աւելի որբեր և չը-
քաւոր ընտանեաց զաւակներ ժող-
ուել , որոնցմէ մին է իմ քրոջ փոքր
որդին : Պոլսէն այս տղաքը կը զըր-
կեն Երուսաղէմ . անկէ կը փո-
խադրեն Բէթլէհէմ գերման անտա-
րանական որբանոցը . այնտեղ կը մը-
նան այս խեղճերը ամբողջ հինգ , և
կէս տարի : Իմ քրոջ որդին կը լինի
տասն և ութ տարու : այժմ բերել
տուած եմ , իմ քրոջ և երկու ամսէ
աւելի կը լինի . չէի կարող ձգել այլ
ես այնտեղ . դժբաղդաբար պարա-
գաները այնպէս բերին , որ այժմ
միայն անհրաժեշտ համարեցի ազա-
տել :

մնացած են իրեն պաշտօնավարութենէն, ուրիշներ ալ իրեն յատուկ յանգագնութիւնը ի շարք գործածեցին, զինքը հաշակելով անբարոյական և գինեմոլ և երբ քահանան ընկերական դատ կը պահանջէ Սրբապետին իր պատիւը արատաւորող անուանարկիչ տարածայնութիւններուն համար, առանց մտիկ ընելու իր բողոքներուն և յուշումներուն կը վաճառէ քահանան Գրեթէ վեց ամիս անցած սոյն դէպքէն, քահանան օգտակար ըլլալու միտումով Աթէնքէն Իզմիր կուգայ մատրան մը շինութեան համար հանգանակութեան մը սկսելու և Մուրատեան և պիտիպոս այս անգամ ալ ամօթ չի զգար բանտին մէջ թողլով իր պաշտօնակիցը բռնել լայն առումով անօթի անպատար թուրք գինեուրներ կամ պահապանի լայն ճակատ յոթեանց երթալէ ալ, և մի ոչ երբ տարուան միջոցին հազար ասան անդամ խօսած քարոզներուն առջինը ուէր՝ բնութիւն էր իրբու բնարան, կը հարցնենք Սրբապետին, ինքը կը մտնէ ինչ է ուէր՝

սէ հիւպատոսը խտաբար, նաև ուն մեկնելու ժամանակը հասած ըլլալով ամեն մէկ ուշացած լուսնի համար տուգանք պէտք է վճարէ կառավարութիւնը կը շարունակէ նաև պետք, նաև պէտք է մեկնի կը պահանջեմ . . .

Գանձի մը ժամ վերջ հիւպատոսի և նաև պետի ուղեկցութեամբ երիտասարդ թուրքը նաև կերթալ, և և հոյ է որ երիտասարդը բռնապետութեան ճիւղին հրէն ազատուած Մուհամմէտի, զորան ինչ թափել և իր ֆէտը ծովը նետելէ յետոյ «Վիլ լա Ֆրանս» կը պոսայ, նաև երիցս սուլթէն յետոյ կը մեկնի:

Ստորակ երիտասարդ, ինչ ընելու կերթալ Եւրոպայ, բուրնկերները գացին ինչ ըրին և Պուստախտութեան կը նախանձիտ կերեւայ սոյն ծրագիրը նոր պաշտօնի անցնող ոստիկանապետի փոխած գանկի փոխած արդիւնքն է իր մթնոլորտ տիրող հասնել ըլլալու համար տնտեսութիւնները գործածելէ յետոյ ապրիկար ու վախկտ կերպով կը յանձնէ երիտասարդը, Երբ խոյ տառուկութիւններ պակաս չեն ըլլալ սրբազան առաջնորդներին և կամ կառավարական ներկայացուցիչներին կողմէ, անդին Հայաստանի ամեն վայրերէն ճգնաժամի ազազակներ կուգան կը հասնին մեր ազանջին, Հալէպէն ինչպէս նաև Տիգրանկերտէն կը գրեն մեզ - ճամբաները գոցուած են, վաճառականի կամ անցորդի մը անկարելի է առանց փտանգի երթելու կը լը, Ուրիշ տեղէ մը կը գրեն ջարդի մասին, և իբրև օրբ գործում սոյն բարբարոսութեանց եւրոպական թերթերի մէջ կը կարգանք Սասնոյ սրտաճրմիկ կոչերը օգնութիւն պուսացող, ուղքատութիւն, լաց կոծ, վիշա կարծես պատեր է ամբողջ երկիրը առանց բացառութեան, առանց ցեղի, շատ մը իրաւունքներէ զրկելէ յետոյ կառավարութիւնը միշտ կաշխատի ժողովրդի նախնական պէտքերն ալ զլանալ, և այս ամբողջը արտասահմանի «Հայ յեղափոխականներին առջեւ, թող մոլորութիւնը լայն պոսայ յայտը ուրիշներու վրայ գնելով, անի ծելով թերեւս այն Աստուած որ ստեղծեց զիրենք . . . և մենք ստանախրտ ու անտարբեր կը մը նանք: Բայց մինչեւ ե՞րբ . . .

արուած ցերեկոյթը (°) նախ պէտք է խոստովանուի որ, մեր քննադատութիւնը շատ կարծ էր և սահմանափակ:

Ինչպէս յիշած էինք հոս, ամենագլխաւոր թերութիւնները, աչք ծակող, աչք հանող պակասութիւնները մտնան ինչպէս միայն Այժմ, պ. Մ. իր պատասխանով, որը ինքնահատուածութեան և «ես շատ գիտեմ, շատ կը հասկնամ» ինչ մը կը փչէր թերեւոյժի ելեւին, կատարել անգամ մալ խօսինք . . . յի «հանգէսին» վրայ, սա տարբերութեամբ որ այժմ աւելի ընդարձակորէն պէտք է պարզենք ինչորէն էութիւնը:

Գրուե՛ս, գովա՛ս, ահա՛ ուր է պ. Մ. ի ցուրը, Եւ դեռ առաջին քաջին մէջ «կողմակալութեան» ոգին մը կը պրկուէ պ. Մ. մեր Երգ, խմբի մասին պահած լուր թեան մէջ: Արդարեւ, ոչ մէկ գովասանք չը կար մեր նախորդը կամ գործողութեան հասցէին, Չարմանդին, տարբերակութիւնը հոս է որ, հակառակ պ. Մ. ի բաղձանքին, իր կողմէն նախանձի, շար նախանձի և հակառակութեան զգացումով անտեսուած անխորտակելի ճշմարտութիւն մը Երգ, խմբի հանդէպ, բարեբաղդաբար այս անգամ երեւան պիտի հանենք փաստերով:

Երգ, խումբը, ծրագրի» համաձայն, երգեց «Ռազմեբ», «Կախազան», «Երկիր քաջազանց» երգերը և ծրագրէն դուրս պուրկարիւն երգ մը: Առաջինը և վերջի երկուքը անցան շատ յաջող, նոյն իսկ կարծէր երկու խօսքով գնահատել Երգ, խմբի կարծ ժամանակամիջոցի մը մէջ ձեռք բերած այս յաջողութիւնը, որը մենք աւելի ունեցանք մի քանի ուրիշ ցերեկոյթներու և երեկոյթներու մէջ ծափահարել, Միայն կախազանի մէջ անկատարի կերպով սխալուեցաւ մէկ օրագրիսան, Պ. Մ. նախնական ծանօթութիւն ունենալ է չէ երգեցողութեան վրայ, երբ իր ուշագրութեան կը վերաբերէ տեղը, վայրը, որ ամենակարգ պայմանն է Երգաչափութեան երգեցողութեան մէջ, երբ ևս կայցեց մի բացօթեայ պարտեպ, ուր ճիշդ բեմին առջեւ անկուած են ազգային ծառեր, որոնց հովանին տակ նստած է հանդիսականներու բազմութիւնը, ասոր վրայ աւելցուցէ մանուկներու աղուկը, ըովի կամուրջէն և փողոցներէն անցնող կառքերու ժխորը և եղածէն աւելի ներդաշնակութիւն պահանջեցէ:

Հանդէպ ժամանակ, երբ շարքուցի Երգ, խմբի անդամներուն մէկուն թէ ինչո՞ն չեն նստի տեղ մը և հանդիսականներուն մէջ թափառելով առանց այն ալ գոյութիւն չունեցող կարգապահութիւնը և լուրջութիւնը կը խանդարեն, պատասխանեց թէ կանխաւ տեղ պատրաստուած չէ իրենց, աթոռ չը կայ, միեւնոյն ժամանակ յայտնեց թէ ծրագրէն գոյութիւնը երգեց «Չպօկոմ քոտէ միլի» պուրկարիւն երգը Տիգրան Ալեանաքի, խնամակալութեան կողմէն յայտնած կրկնակի թախանձանքներուն արդիւնքն էր: Ասոնք և Երգ, խմբի ժողովուրդէն խլած անուրանալի ծափահարութիւնները, կարծենք փայլուն, խօսող փաստեր են, որոնք պ. Մ. ի սաներգչական ու տաղտկացուցիչ երգերու ուղիղ հակառակը կ'ապացուցանեն: Իսկ սա սրբափանաղնութիւն է Կարգ, Մասնախմբի այդ «Կարեւոր» անդամին, ելլալ և

ըսել թէ առաջարկութիւն եղած է իրեն անգամ մ'ալ չը հրաւիրել Երգ, խմբի մասնակցութիւնը: Ասիկայ եւրաստապիտութեան և շնորհակալութեան փոխան ի հարկէ . . . Այսպիսով թող բաւէ Երգ, խմբի համար, անցնինք:

Երկրորդ, պ. Մ. կը վերադարձի «Ժառանգութեան» համար ըրած դիտողութիւններէս: Ահա՛ որպիսի անհիմ խօսքերու, աւելորդութիւններու կը հանդիպինք, «Ժառանգութեան» նման գրամները մայրենի բեմի ո՛չ թէ անկուսին կը նպատեն, այլ ընդհակառակը-աւելի զարկ կուտան անոր բարձրացումին: Վեց տող վարր տեսէք սա տղայական բացառականութիւնը, «մի՞թէ մայրենի բեմի՞ զարգացումը սահմանափակելով զայն փրկած կը լլանք մահացումէն, մենք բաւած չենք որ «Ժառանգութեան» նման տրամները մայրենի բեմին անկուսին կը նպատեն, մենք երբէք առաջարկած չենք մայրենի բեմին զարգացումը սահմանափակել, այլ բաւած ենք որ դերակատարներու ոյժը և կարողութիւնը աչքի առնալ ունենալով այդպիսի տրամ մը ընտրելը «անխոնձութիւն» էր:

Մ. ի 16-17 տարեկան անխորձ, առաջին անգամ բեմի վրայ ելլող պատանի, երբ կը կատարէ Ալպերի դերը, առանց բնական կամ արուեստական պիտիւրի, մորուքի, մերկ օնտաով, մերկ բազուկներով «աքրօպութիւն» մը պէս, անպատճառ կը փափաքի յաջորդ անգամ ինքզինքը Հասկէթ մը տեսնել, և մենք կը յուսայինք որ վաղը Ռուստոմ քի Հայկ, բեմին վրայ այս ենթացողութիւնը իրականութեան կը փոխուէր: Երբ բնագրին և թարգմանութեան մէջ Ասպետը կ'աթուածով կը մեռնի, այստեղ իր սրբիւնն անհամարաբար մէջ կ'ապանուի:

Ծրամի կէսը կը ճատուած էր և հագիւ տեսեց կէս ժամ: Մենք կրկին կը հարցնենք, արդեօք ինչ հակացած ժողովուրդը: Ոչինչ, Եւ դեռ գովեստ, գնահատում կը պահանջեն (°):

Երրորդ, մանկապարտեզի մանուկները, Պ. գիտող, Պարեւելքա՛ի մէջ, «չափազորում» կանուանէ մանուկներուն աշխուժութիւնը, իսկ մենք ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ և ԱՌՈՂՊԱՊԱՆԱԿԱՆ օրէնքներուն ԲՈՂՈՐՈՎԻՆ ՀԱԿԱՌԱԿ կը գումարէ 3-4 ժամ խաղացնել 3-6 տարեկան մասալ մանուկները:

Սիրենց սիրուն խաղերով ու պարերով ժողովուրդի անդադրում ծափերուն արժանացան կը լը Պ. Մ.: Մտող մը, անվիճելի է որ՝ կը հրճուի ու կը ծափահարէ իր զանակը ցերեկոյթի մը մէջ գործող տեսնելով բեմի վրայ, սակայն այստեղ ալ, արդեօք պ. Մ. ի եղբայրս ընթերցողը խորապէս ինչ ըրածնա՞ծ է: Ի հարկէ, ընթերցողը այստեղ չի ծափահարեր, այլ . . . կը խղճայ, Գիշ մը վարը նորէն պահանջ, «Չրապարակային գովեստ», թէ ինչո՞ւ չենք չեչտած «Հայաստան»ի դերը կատարող օրիորդի «բեմական ընդունակութիւնները»: Նախորդ գրութեան մէջ ըրած էինք, որ «Հայաստան»ը ընդհանուր ամսագր չ'ըող անցաւ: Մենք չէինք չեչտած նաև այն, որ «Սէրը և Յոյս» ներկայացնող օրիորդները թուրքերի պէս պ'ող և անխոստ կը խափին և դեռ Հայաստան բառը չէին կրնար արտասանել, Ահա՛, թէ ինչո՞ւ մանրամասնութիւններու մէջ չուզեցինք մտնել: Այսպիսով հանդէսին

Անցեալ շաբաթ առումը Միտաժըրի նաւով փախստական «ժէօն» թերթի մը ձեռքակալումը և յետոյ արձակումը տեղի ունեցաւ հետեւեալ պարագաներուն մէջ, Պոլսէն հեռագրի մը ստիպման տակ երիտասարդ թուրքը ձերբակալու ծրագրեր կատարեցին, երբ նաև Իզմիրի նաւահանգիստը կը հասնի ոստիկանապետին մասնաւոր հրահանգով, քանի մը երիտասարդներ նաև կ'ընեն և բարեկամական ձեւակերպութիւններ կատարելով կը մտերմանան երիտասարդին հետ: Վերջինը անհոգ համարձակ ինքզինքը նաև ունէր ազատ կարծելով կը պտտի, սանդուղներէն վար դառնալով և վարէն նաակներու մէջ ձգտեալ ոստիկաններուն թեւերուն տակ ցամաք հանուրը անմիջական կը լլայ, երիտասարդը բան ալ կը տարուի: Երեւակայեցէթ թուրքին յուշումը: Պոլսէն կը մեկնի բարբարոս թերթի մը ազատելու համար և իր փոքրիկ անփորձութեան իզմիրի մէջ կը ձերբակալուի: Մինչ նա բանտն է նաև պետք ծայրագոյն յուշումը տակ իր պատիւը բռնաբարուած անհետ զհիւպատոսին կը գիտէ և երկուքը կառավարութեան գոյուր կերթան: Հիւպատոսը կ'ապանայ լուսնապէս մեկնել թէ երիտասարդը չ'ը յանձնուի: Սուլթանէն բարձրագոյն հրաման ունիմ: Իրէ կառավարիչը, չ'իմ կրնար յանձնել: Իմ երկրէս, այսինքն նաև նա մ'որդ առեւանգեցիր, կը պահանջեմ կը

Ստորակ երիտասարդ, ինչ ընելու կերթալ Եւրոպայ, բուրնկերները գացին ինչ ըրին և Պուստախտութեան կը նախանձիտ կերեւայ սոյն ծրագիրը նոր պաշտօնի անցնող ոստիկանապետի փոխած գանկի փոխած արդիւնքն է իր մթնոլորտ տիրող հասնել ըլլալու համար տնտեսութիւնները գործածելէ յետոյ ապրիկար ու վախկտ կերպով կը յանձնէ երիտասարդը, Երբ խոյ տառուկութիւններ պակաս չեն ըլլալ սրբազան առաջնորդներին և կամ կառավարական ներկայացուցիչներին կողմէ, անդին Հայաստանի ամեն վայրերէն ճգնաժամի ազազակներ կուգան կը հասնին մեր ազանջին, Հալէպէն ինչպէս նաև Տիգրանկերտէն կը գրեն մեզ - ճամբաները գոցուած են, վաճառականի կամ անցորդի մը անկարելի է առանց փտանգի երթելու կը լը, Ուրիշ տեղէ մը կը գրեն ջարդի մասին, և իբրև օրբ գործում սոյն բարբարոսութեանց եւրոպական թերթերի մէջ կը կարգանք Սասնոյ սրտաճրմիկ կոչերը օգնութիւն պուսացող, ուղքատութիւն, լաց կոծ, վիշա կարծես պատեր է ամբողջ երկիրը առանց բացառութեան, առանց ցեղի, շատ մը իրաւունքներէ զրկելէ յետոյ կառավարութիւնը միշտ կաշխատի ժողովրդի նախնական պէտքերն ալ զլանալ, և այս ամբողջը արտասահմանի «Հայ յեղափոխականներին առջեւ, թող մոլորութիւնը լայն պոսայ յայտը ուրիշներու վրայ գնելով, անի ծելով թերեւս այն Աստուած որ ստեղծեց զիրենք . . . և մենք ստանախրտ ու անտարբեր կը մը նանք: Բայց մինչեւ ե՞րբ . . .

Երկար

Ռուստոմ 24 յունիս 1902

«ՇԱՐԺՈՒՄ»-ի նախորդ 426 թիւին մէջ Մ. ստորագրութեամբ պատասխան մը կայ ամսոյս Յին գրած մեր գիտողութիւններուն դէմ, որոնց առիթ առած էր ի նպատակ տեղոյս Աղբատախանիւն և Մանկապարտեզին

Ստորակ երիտասարդ, ինչ ընելու կերթալ Եւրոպայ, բուրնկերները գացին ինչ ըրին և Պուստախտութեան կը նախանձիտ կերեւայ սոյն ծրագիրը նոր պաշտօնի անցնող ոստիկանապետի փոխած գանկի փոխած արդիւնքն է իր մթնոլորտ տիրող հասնել ըլլալու համար տնտեսութիւնները գործածելէ յետոյ ապրիկար ու վախկտ կերպով կը յանձնէ երիտասարդը, Երբ խոյ տառուկութիւններ պակաս չեն ըլլալ սրբազան առաջնորդներին և կամ կառավարական ներկայացուցիչներին կողմէ, անդին Հայաստանի ամեն վայրերէն ճգնաժամի ազազակներ կուգան կը հասնին մեր ազանջին, Հալէպէն ինչպէս նաև Տիգրանկերտէն կը գրեն մեզ - ճամբաները գոցուած են, վաճառականի կամ անցորդի մը անկարելի է առանց փտանգի երթելու կը լը, Ուրիշ տեղէ մը կը գրեն ջարդի մասին, և իբրև օրբ գործում սոյն բարբարոսութեանց եւրոպական թերթերի մէջ կը կարգանք Սասնոյ սրտաճրմիկ կոչերը օգնութիւն պուսացող, ուղքատութիւն, լաց կոծ, վիշա կարծես պատեր է ամբողջ երկիրը առանց բացառութեան, առանց ցեղի, շատ մը իրաւունքներէ զրկելէ յետոյ կառավարութիւնը միշտ կաշխատի ժողովրդի նախնական պէտքերն ալ զլանալ, և այս ամբողջը արտասահմանի «Հայ յեղափոխականներին առջեւ, թող մոլորութիւնը լայն պոսայ յայտը ուրիշներու վրայ գնելով, անի ծելով թերեւս այն Աստուած որ ստեղծեց զիրենք . . . և մենք ստանախրտ ու անտարբեր կը մը նանք: Բայց մինչեւ ե՞րբ . . .

Ստորակ երիտասարդ, ինչ ընելու կերթալ Եւրոպայ, բուրնկերները գացին ինչ ըրին և Պուստախտութեան կը նախանձիտ կերեւայ սոյն ծրագիրը նոր պաշտօնի անցնող ոստիկանապետի փոխած գանկի փոխած արդիւնքն է իր մթնոլորտ տիրող հասնել ըլլալու համար տնտեսութիւնները գործածելէ յետոյ ապրիկար ու վախկտ կերպով կը յանձնէ երիտասարդը, Երբ խոյ տառուկութիւններ պակաս չեն ըլլալ սրբազան առաջնորդներին և կամ կառավարական ներկայացուցիչներին կողմէ, անդին Հայաստանի ամեն վայրերէն ճգնաժամի ազազակներ կուգան կը հասնին մեր ազանջին, Հալէպէն ինչպէս նաև Տիգրանկերտէն կը գրեն մեզ - ճամբաները գոցուած են, վաճառականի կամ անցորդի մը անկարելի է առանց փտանգի երթելու կը լը, Ուրիշ տեղէ մը կը գրեն ջարդի մասին, և իբրև օրբ գործում սոյն բարբարոսութեանց եւրոպական թերթերի մէջ կը կարգանք Սասնոյ սրտաճրմիկ կոչերը օգնութիւն պուսացող, ուղքատութիւն, լաց կոծ, վիշա կարծես պատեր է ամբողջ երկիրը առանց բացառութեան, առանց ցեղի, շատ մը իրաւունքներէ զրկելէ յետոյ կառավարութիւնը միշտ կաշխատի ժողովրդի նախնական պէտքերն ալ զլանալ, և այս ամբողջը արտասահմանի «Հայ յեղափոխականներին առջեւ, թող մոլորութիւնը լայն պոսայ յայտը ուրիշներու վրայ գնելով, անի ծելով թերեւս այն Աստուած որ ստեղծեց զիրենք . . . և մենք ստանախրտ ու անտարբեր կը մը նանք: Բայց մինչեւ ե՞րբ . . .

Համար: Մի քանի խօսք ալ պ. Մի փիլիսոփայութիւններուն: Իր պատասխանին սկիզբը, պ. Մ. կարգ մը տեսութիւններէ յետոյ, կուգայ իր անձնական կարծիքները յայտնել քննադատի մը պարտականութեան վրայ: Մենք շատ գիտենք թէ ի՞նչ է քննադատութիւնը, անոր դերը և օգտակարութիւնը ազգերու կուտորական զարգացման մէջ: Քննադատութիւնը վաղուց զարգացած մեծ տեղ գրած է մտնելի և գրականութեան մէջ, ունի իր ուզողութիւնը. հիմնական անձնոմխելի օրէնքները, պայմանները: Այնպէս որ, Մ. ի մը անձնական կարծիքները քննադատութեան վրայ, քունէն նոր աչքերը բացողի մը բանդադուշաքներուն պէս անկարելի են և միայն զինքը ծիծաղելի կրնան դարձնել, իսկ իր «պատուէլիական» դասերը-ցաւալի:

Հանդէսով մը այսչափ ալ չէր արժեք գրադուի:

ՍՈՒՆԷՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Մուշէն Պատրիարքարան եկած տեղեկագրէ մը կը հասկցուի որ իրենց ամուսինները գաղթած ըլլալուն համար քանի մը կիներ լքուեր և նիւթական անձկութեան մատնուեր են. Պատրիարքարանէն կը խնդրուի անմիջական կարգադրութիւն մը որպէսզի ամուսինները հոգան իրենց ընտանիքներուն անհրաժեշտ ծախքերը:

— Կեդրոնական վարժարանի խնամակալութիւնը ուսուցչական մարմնոյն հետ միասին խորհուրդկազմելով որոշեր է սաման ծրագիրը այնպէս մը կարգադրել որ կարելի ըլլայ փոխանակ հինգի չուրս տարուան մէջ գործադրել զայն:

— Որոշուեր է Իզմիրի սղգային հիւանդանոցի յորեկանի առթիւ հաւաքուած գրամը Բրէտի Լիօնէ գրամատան մէջ պահել և յարմար ժամանակ մը կալուած մը գնել:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒԻՐԵՐ

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ս

Յիրմիլեան Իսկիւպ հասեր է յոյն ժողովուրդը մեծ թշնամութեամբ վերաբերուեր է զէպի Եպիսկոպոսը և եկեղեցիին գոնքը գոցեր են և չեն ուղեր ներս թողուլ:

Յիրմիլեան մեծ լիազօրութիւններ ստացեր է Սուլթանէն:

— Ռուվէի ծրագրին, թուրք պարտքերու միացման վերաբերմամբ, ընդունուելու իրաւունք լայուն պէս թուրք պաշտօնեայ մը Բարիզ պիտի թերթայ Ռուվէի և սինտիքաներու հետ բանակցութիւններու սկսելու համար:

— Քանի մը հոգի Պոլսոյ ժանտախտէն մեռեր են:

Պ Ո Ւ Լ Կ Ա Ր Ի Ս

«Պալքանիք»-ի հետագրական գործակալութիւնը կը հերքէ ռուս — Ֆրանս — պուլկարական — Դաշնակցութեան յուրը:

— Իզմիրէն պուլկար թերթի մը կը գրեն թէ Մակեդոնացի աքսորուած պուլկարներուն թիւը 200 ի կը հասնի:

— Սէրէսի մէջ պուլկար գրչակը թուրքերու կողմէն անպատուելու խնդիրը կեռ կարգադրուած չէ. թուրք կուտարութիւնը չի ուղեր խոնարհիլ և պահանջուելիք քայլը ընել Պուլկարիոյ պատուախնդրութեան բաւարարութիւն տալու համար:

Պուլկար գործակատարը Պոլիս վերադառնալով խիստ գիմումըրեր է Սուլթանին և սպառնացեր է հեռանալ Պոլսէն, եթէ չուտով այդ խնդիրը չը կարգադրուի:

Ռուսիա և Ֆրանսան ալ կողմնակի կերպով Սուլթանին հասկացուցեր են որ այդ խնդիրը չուտով կարգադրէ:

— Վեջերնա բոջթառ թերթը կը հազորդէ որ Յանքով Սօֆիայի Սինօզը երթալով անդամներէն մէկուն առաջարկած է Էքզարխը Սօֆիա կանչել: Սինօզի անդամը մերժեր է ըսելով որ ատանկ քայլ մը թող նախարարութիւնը ինքը ընէ:

— Սօֆիայի զինուորական կըլիպին մէջ Ֆրանսուհի մը, պալատական մօտիստ, և սպայ մը իրար ապտակեր են. սպային ապտակը արիւնլուայ ըրեր է տիկինը. տիկինը նոյն կերպարանքով վազեր է Ֆրանսական հիւպատոսարան:

— Վառնայի մանածի գործարանի երկրորդ գործադուրը, որ անկի ունեցաւ հայ գործարար մը վաճառելուն համար, վերջացաւ գործարանին վարչութիւնը հայ գործարարը կրկին ընդունելուն համար:

Թ Ո Ւ Ս Ի Ս

«Տէլլը Էքսքրէս»-ի Բեթերսպուրկէն կը հազորդեն որ Յարը ալլ Եւս քոլորովին վստահութիւն չունի զինքը շրջապատող գիտնազէտներուն վրայ և որոշած է քոլորովին սարերը ներքին քաղաքականութեան մը հետեւիլ: Այդ պատճառով Յարը որոշած է ժողովրդի ամեն խաւերէն մարդիկ կանչել խորհրդակցութեան, նոյն իսկ բանտարկուած քաղաքական յանցարարներէն: 200 մարդու ցանկ պատրաստած է որոնց հետ կուզէ տեսնուիլ:

— Ուրիշ քանի մը նահանգներու մէջ ալ խոսովութիւններ ծագեր են, քանի մը գործարաններ բոլորովին խորտակուած են խոսովարարներուն կողմէն:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Պարսից Շահը իր ձեռքովը զըրեր է իր Եւրոպայի մէջ ճամբորդութեան նկարագրութիւնը միայն մէկ քանի հատ նուիրելու համար քանի մը շեհապետներու:

— Ռուս «Անդրկասպեան հանդէսը» կը գրէ թէ Թէհրանի մէջ առեւտրական վարժարան մը պիտի բացուի ռուս և օտար տղոց համար:

Համանման ուրիշ վարժարաններ ալ պիտի բացուին պարսիկ առեւտրական գլխաւոր կեդրոններու մէջ:

Ա Ն Գ Լ Ի Ս

Էտուարտ թագաւորի առողջական վիճակը հետզհետէ կը բարւոքուի: Թագադրութեան օրը այնքան ալ հեռու չի կարծուիր:

— Երեսփոխանական ժողովի մէջ արտարին գործոց նախարարը հարցումի մը պատասխանելով, յայտարարեր է թէ Անգլիոյ միջազգային յարաբերութիւնները որ և է յարձակողական նպատակ չունին:

Յ Ր Ա Ն Ս Ս

Ծերակոյտին մէջ վիճարանութեան գրուած է երկու տարուան զինուորագրութեան օրինագիծը: Չը նայելով որ կարելի չէր արագապար կուզեն այդ օրէնքը վստակար ներկայացնել, այնու ամենայնիւ ձերակոյտը տրամադիր է զայն հաստատելու:

Օրինագիծին առաջին յօդուածը արդէն ընդունուած է: Այդ յօդուածով ամեն մէկ քրտնացի պարտաւոր է զինուոր ըլլալ:

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ՄԵՌԵԱԼԸ

Յրանսայի նշանաւոր վեպասաններէն Ռենէ սը Բօն-ժէի հեղինակութիւնը եղող, խիստ հետաքրքրաշարժ և բարոյալից վեպին

7րէ և 8րէ թերթերը

հրատարակուեցան: Գիրքը շարժը երկու թերթ կը հրատարակուի և իւրաքանչիւր թերթը կը ծախուի 5 սանթիմի: Ամբողջ գիրքը 24-25 թերթերէ պիտի բաղկանայ:

Վառնայի համար բաժնեգին 1 ֆր.: Ուրիշ քաղաքներու և արտասահմանի համար 1.20:

Վառնայէ դուրս, Պուլկարիոյ և արտասահմանի համար հինգ թերթ մէկ ծրարով կը զրկուին. փոսթի ծախքը հրատարակչին վրայ է: Դիմել հետեւեալ հասցէին՝ Imprimerie Orientale Onnik Parseghian, Varna. Դրամի փոխարէն նամակագրոյժ ալ կ'ընդունուի:

ԹԱՏՐՈՆ „ՊՕՐԻՍ“

Հաճի Բաւաֆօ Աւստրալիան շրջան «Է Ե Ս Է Լ Օ» Հայ դերասանական խմբին վաղը հինգշաբթի դէշեր ժամը 9ին պիտի ներկայացուի Փսաւոր և չքեղ երեկոյի Առաջին անգամ ըլլալով

ՊՕԷՐ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ

կամ ԹՐԱՆՍՎԱԼԻ ՊԱՏԵՐԱԶՍ Երգախառն պատմական թատերախաղ 4 արար և 2 պատկեր Նոր տեսարաններով և հազու սաներով Դրեց Տիգրան Գալէմեան

ԵՐԳ ԵՒ ՊԱՐԵՐԳ

Պ.Գ. Յակոբեանի և Օր. Բօզալիի կողմէ

Պ Ա Է Դ

Օրիորդ Բարսաբոյի կողմանի

Ծիծաղաշարժ զուեչոտ մը Պ. Ա. Պէնյետնի կողմէ

ԿՕՄՍ ՄՕՆԹԷ ԲՂԻՍՏՕ

փորձի գրուած է

ԱՆՈՒՇԱԿԱՆ

ՀԱՅԻ ՀԱՍԱՐ

կամ Ա.Գ.ԿԱՆ ՄԸ ԹԵՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

Վէպ մը իրական կեանքէ Մամլոյ տակ

Այս վէպը որ կը պարունակէ իր մէջ տեղական կեանքէ զանազան պատկերներ. հրատարակութեան յանձնուած է հեղինակին կողմէն և սիրով պիտի ընդունուին բաժանորդներ հրատարակութեան գիւրու թիւն ընծայուելու համար:

Բաժնեգինն է 1 ֆրանք. քօսթի ծախքը հրատարակչին վրայ:

Տպագրութիւնը աւարտուելու գրքերը կը յանձնուին բաժանորդներուն Գոյանայիք հասոյթը ամբողջովին կը նուիրուի «Հայկական կարմիր խաչ»-ի բնիկութեան:

Բաժանորդագրութեան համար դիմել հետեւեալ հասցէին:

Մուրաճ Երանոսեան (Պուլկարիա) ՎԱՌՆԱ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ն

— 0 —

«ԲԱՌԿԷՆ ՍԻՆԷՆ» ընթերցարանի մէջ կը ծախուի Ատոմ Եարճանեանի «Իւցազնօրէն»-ը ի նպաստ Հայ Ուսանողական Միութեան:

Գինն է 1 լէֆ արծաթ:

Կը ծախուի նաև «Չարիպի Ազատութեան Ծանապարհին»:

Գինն է 90 սանթիմ

Վառնա

Печ. Взаимность — Варна Отговорникъ Мурадъ-Ераносянъ